

МОТИВАЦИЯТА НА СТУДЕНТИТЕ ЯПОНИСТИ ПРИ КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА ОБУЧЕНИЕ В ЯПОНИЯ – ОПИТЪТ НА КАТЕДРА „ЯПОНИСТИКА“, СУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ“

*Цветомира Иванова**

MOTIVATION IN JAPANESE STUDIES UNIVERSITY STUDENTS WHEN APPLYING FOR “STUDY IN JAPAN” PROGRAMS – THE CASE OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

Tsvetomira Ivanova

Abstract: Despite the many and varied opportunities, there has been a decline in recent years when it comes to Japanese students who wish to study in Japan. This paper examines the possibilities for study in Japan for different periods of time, as well as its funding. Statistics from previous years are offered, as well as the results of a survey conducted among students in 2020.

The results indicate the reasons for the decline in interest, and these are far from being limited only to the “different” academic year 2019/2020. Motivation and attitudes towards learning in Japan are based on problems of all kinds, which have always existed among the departing, but have recently become more intense.

It turns out that the detailed information, provided by students returning from Japan to potential future candidates is too general or provided in an inappropriate format.

The paper proposes solutions for the appropriate provision of more information, as well as side incentives to increase the interest of Sofia University Japanese studies students towards study in Japan programs.

Keywords: Japanese studies, study abroad, motivation, attitude, university students, COVID-19

1. Въведение

Софийският университет, най-старият университет в България, започва да приема студенти, интересувани се от японски език, в края на шейсетте години на XX век (1). Първоначално са се предлагали само вечерни курсове, преподавани от дипломати и възпитаници на университети от бившия Съветски съюз (2). От създаването на редовен петгодишен магистърски курс по специалността през 1990 г. „Японистика“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ е единствената институция в България, в която се преподава и на трите университетски нива (бакалавърска степен, магистърска и докторска степен), един-

* Гл.ас. д-р Цветомира Иванова – СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Японистика“, e-mail: ivanova.tsvetomira@fcm1.uni-sofia.bg

ствената атестирана в България университетска програма по „Японистика“, основен център за свързаните с Япония изследвания в страната и най-активната научноизследователска и образователна институция за популяризиране на японския език и култура сред българския народ.

За трите си десетилетия съществуване „Японистика“ е произвела над 350 специалисти по японски език и култура, огромен брой преводи на книги, изпълнение на проекти, академични публикации и др. (3) (4) (5) (6). През март 2018 г. „Японистика“ в Софийския университет най-накрая придоби своята независимост и се превърна в катедра във Факултета по класически и нови филологии. Считаме това за много важна стъпка към осигуряване на стабилна среда за японистични изследвания, както и за сигурност в бъдещото развитие в среда на силна конкуренция с други азиатски програми.

Въпреки че е смятана за „бутикова“ и малка специалност, сега катедрата приема над 35 първокурсници всеки октомври, в началото на всяка нова академична година. За разлика от близкото минало, когато имаше не повече от петнадесет новоприети годишно, нарастващият брой студенти показва и съответства на популярността и качествената работа на катедрата.

Въпреки очевидната популярност и, съответно, нарастващ брой студенти авторът забелязва негативна тенденция, що се отнася до кандидатстването за програми за обучение в Япония, както и до участието в състезания по японски език сред студентите. В тази статия се опитвам да идентифицирам причините за горната тенденция и да предложа възможни решения по отношение на разбирането на студентите за необходимостта, важността и стойността на обучението в Япония.

2. Методология

Когато аз самата бях студентка по „Японистика“ в края на деветдесетте години, програмите за обучение в чужбина, предлагани от МЕХТ (Министерство на образованието, културата, спорта, науката и технологиите на Япония), както и програмите за обмен на студенти в Софийски университет бяха много популярни сред японистите. Въпреки че процесът на подбор отнемаше време и беше доста сложен, всички ние вярвахме, че престоят в Япония и в японски университет би бил огромно предимство в бъдещите ни начинания и професионалното ни развитие на японисти.

Посвещавахме доста време и внимателно се подготвахме за събеседванията и изпитите, и в случай че се проваляхме, опитвахме следващата година отново, още по-мотивирани. Нашите преподаватели ни окуражаваха и ни даваха постоянни примери, че обучението в Япония е единственият верен път, който можем да следваме, за да бъдем успешни японисти. При постъпването в университета повечето от нас вече бяха запознати с изискванията и възможностите за заминаване и обучение, оставаше само да положим необходимите усилия, за да прекараме една година в Япония.

Следвайки този доказан и успешен път, аз първо заминах по програма за обмен за срок от една година (докато бях бакалавър), а след това за още три

години, защитавайки докторската си дисертация в университета „Хитоцубаши“, Токио, с пълна стипендия, предоставена от МЕХТ.

След като постъпих като асистент в катедра „Японистика“, с изненада установих, че студентите са все по-малко заинтересовани от обучение в Япония, като заключението ми се базира на данни за броя студенти, посещаващи Япония с цел обучение.

Водена не само от изследователско любопитство, но и като член на екипа на „Японистика“ (преподавател – главен асистент), реших да откроя причините за този по-малък брой кандидати и в заключение да се опитам да предложа решения за мотивиране на студентите да се обучават в чужбина.

Събрах необходимите данни за броя и на кандидатстващите, и на реално заминаващите за обучение в Япония студенти, информация за различните програми за обучение в Япония и данни за самия процес за кандидатстване по тези програми. Също така, през ноември 2020 г. проведох онлайн проучване, насочено към студенти японисти. Проучването включваше въпроси относно интереса към обучение в чужбина, състезания по японски език, мотивацията на студентите за обучение в Япония и COVID-19, и др.

Гореизброените данни и резултатите от проучването ясно посочиха причините за отлив на кандидати и дадох предложения и идеи, насочени към повишаване на техния интерес.

3. Резултати

3.1 Стипендии (програми за обучение в чужбина), по които могат да кандидатстват студенти японисти от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, предоставени от МЕХТ

От 1992 г. посолството на Япония в България провежда ежегодни изпити за едногодишна езикова специализация по японски език и култура за студенти бакалаври японисти. Освен това, със съдействието на Международна фондация „Св. Св. Кирил и Методий“, съответно от 1991 г. и 1995 г. се провеждат ежегодни изпити за следдипломна специализация в японски университет и за пълен курс на обучение във висше учебно заведение в Япония.

3.1.1 Стипендии за завършилите бакалавърска степен

Стипендиантите, които заминават за Япония след завършване на висшето си образование в България, в продължение на една година и половина до две години, работят по теми по техен избор в японски университет. До момента в тази програма са участвали 253 българи. Специалистите от България са изключително способни и мнозина продължават обучението си като магистри и докторанти, и често след дипломирането си биват назначени като преподаватели в японски университети или започват работа в местни компании (7). След като завършат бакалавърската си степен в Софийския университет, студентите японисти могат да кандидатстват за гореспоменатата стипендия и да продължат в магистърска или докторска програма в японски университет.

3.1.2 Стипендии за редовни студенти бакалаври

Българите, които отиват в Япония след завършване на гимназия или като студенти първа или втора година, преминават едногодишен интензивен курс по японски език, след което постъпват в японски университет за четиригодишен период на обучение (за студенти от специалности медицина, фармация и ветеринарна медицина този период е 6 години). Те завършват с бакалавърска степен. Студентите, които вече имат известни познания по японски, както и тези, които желаят да учат в университет, където обучението не се води на японски, имат възможност да влязат директно в университета без предварителното едногодишно изучаване на езика. Тъй като в тази програма имат право да участват и студенти първа и втора година (а не само току-що завършили гимназисти), някои студенти японисти решават да кандидатстват за нея след завършване на първата или втората година в Софийския университет. До момента 123 българи са участвали в тази програма.

3.1.3 Стипендии по японски език и култура

Едногодишната специализация по японски език и култура е предназначена за редовни студенти японисти (за момента „Японистика“ не предлага задочно обучение) и има за цел подобряване на техните езикови умения, както и разширяване на знанията им за японския живот и култура. Това е най-популярната програма, по която кандидатстват студенти от Софийския университет. Също така тя се счита за най-ефективна по отношение усвояването на японски език, тъй като е проектирана/създадена специално за студенти японисти. Именно това е програмата, която привлече вниманието ми първоначално като обект за изследване, тъй като всяка година за нея има все по-малко кандидати от Софийския университет, въпреки че общият брой на студентите японисти расте. До момента 168 българи са участвали в тази програма.

Има три етапа на кандидатстването по програмата по японски език и култура за японисти. Първият е изпит по японски език, проведен в Софийския университет и администриран от посолството на Япония; вторият е интервю в посолството на Япония в България, а третият е подаване на документи в самите японски университети.

Кандидатстването за всички гореизброени програми изисква полагане на изпити, администрирани от посолството на Япония в България. Естеството на изпитите се различава според програмите. Не се предлагат специални курсове за подготовка и кандидатите трябва сами да се подготвят за тези изпити.

Международните студенти в Япония са освободени от такси за обучение, а японското правителство (МЕХТ) покрива изцяло пътните им разходи до Япония и обратно и им предоставя месечна стипендия.

3.2 Стипендии (обменни програми за обучение в чужбина) за студенти японисти от Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Софийският университет има подписани споразумения за обмен със седем японски университета, като студентите японисти могат да кандидатстват за едногодишна програма по японски език и култура в тях. Програмите

се различават в различните университети, но все пак много се доближават до описаната по-горе стипендия на МЕХТ по японски език и култура за редовни студенти японисти, а именно целят подобряване на езиковите умения, както и разширяване на знанията за японския живот и култура. Университетите, за които могат да кандидатстват студенти японисти, са: Университетът „Сока“, Университетът на Осака, Университетът на Фукуяма, Университетът на Ибараки, Токийският университет за чуждестранни езици, Университетът „Васеда“ и Университет на Кобе, като университетът във Фукуяма предлага две стипендии по две различни програми.

Процесът на кандидатстване се състои от първоначално подаване на документи до комисия към катедра „Японистика“ на Софийския университет, интервю, проведено в Софийския университет от преподаватели в катедрата, както и последващо подаване на документи към желанния университет в Япония.

Повечето университети изискват сертификат за владеене на японски език N2 като предпоставка за прием.

3.3 Други стипендии и състезания по японски език

Съществуват и други стипендии и програми, които предлагат на студентите японисти по-кратки и различни видове престой в Япония:

– Конкурс по ораторско майсторство на японски език – първа награда – двуседмично пътуване до Япония (администриран от японското посолство)

– Състезание по хайку (международно) – първа награда – осемдневно пътуване до Япония

– Програма Mirai – едноседмична инициатива за академичен обмен (администрирана от японското посолство)

– Университетска стипендия Tokai – едногодишна стипендия за студенти от различни специалности (не само за японисти, администрирана от българското правителство)

Някои от горепосочените програми могат да бъдат доста примамливи за студентите японисти, тъй като периодът на престой в Япония не е толкова дълъг, но въпреки това предвид резултатите от проучването проведено от автора, тяхната популярност сред студентите също бележи спад.

3.4 Проучване, проведено през ноември 2020 г.

Въпреки че броят на студентите, постъпващи в катедра „Японистика“ в Софийски университет, нараства през всяка нова академична година, през последните години се наблюдава постоянен или по-малък брой заявления за стипендии МЕХТ (7). Според данните на катедра „Японистика“ популярността на програмите по споразуменията на Софийския университет с японски университети също намалява. За да установи причините за решението на студентите да не се обучават по програми в Япония, авторът проведе проучване сред студенти японисти от Софийския университет ($n = 70$). Резултатите от проучването, а именно причините за ниската мотивация на студентите японисти за обучение в Япония, могат да бъдат разделени на (или комбинирани в) пет основни групи.

3.4.1 Заявления за стипендии МЕХТ – трудност при подготовката

Тъй като МЕХТ стипендиите се разпределят след първоначални изпити (по японски език), студентите смятат, че е трудно да се подготвят за изпитите сами. Те смятат, че нивото им на японски език не е достатъчно високо, липсва им самочувствие и се страхуват от провал. Няма официални учебници, които да следват формата на изпита и според студентите, които полагат този изпит в две или три последователни години, нивото на трудност се покачва всяка година. Те добавят, че дори ако издържат изпита, интервюто след него, което се провежда в посолството на Япония в България, може да бъде доста стресиращо, отново поради липса на опит.

3.4.2 Стипендии, администрирани от Софийски университет – несигурност

Студентите японисти в Софийския университет намират процеса на подбор за стипендии по междууниверситетски споразумения за не толкова сложен и стресиращ, но повечето от тях не притежават сертификат за владеене на японски език на ниво N2, изискван напоследък от японските университети партньори, за да приемат български студенти. Горното не стоеше като изискване до преди две години. Друг обезпокоителен факт е по-малкият (различен от МЕХТ) размер на самите стипендии, както и (понякога) необходимостта от закупуване на самолетен билет до Япония. Студентите също трябва, след като минат вътрешната селекция, да се свържат със съответните университети, да говорят по телефона, да изпращат документи по пощата, както и да комуникират чрез имейли на японски език.

3.4.3 Продължителност на престоя

Някои студенти смятат, че периодът на обучение в Япония е или твърде дълъг, или твърде кратък. Въпреки че признават, че за да станат добри специалисти нямат друг избор, освен да прекарат поне една година, обучавайки се в Япония, те намират периода за твърде дълъг, за да бъдат далеч от семейства и близки в България. Или обратното – що се отнася до по-кратките програми, те ги намират за твърде кратки и безполезни, за да се „притесняват“ и кандидатстват за тях.

3.4.4 КОВИД-19

Някои от отговорилите студенти посочват пандемията като причина да не кандидатстват за стипендии, но тъй като не се появи нито един проблем по отношение на процеса на кандидатстване през 2020 г., причините за това не са от административен или организационен, а по-скоро от личен характер. През 2020 г. дори краткосрочните програми бяха обявени и изпълнени според ситуацията. Например, състезанието по ораторско майсторство на японски език се проведе онлайн. През 2020 г. от 14 МЕХТ заявления за стипендии по японски език и култура за японисти бяха одобрени шест души (четирима се отказаха по лични причини) и от тях двама студенти са в Япония в момента. През 2020 г. в Софийския университет за общо седем възможности за стипендия по междууниверситетско споразумение кандидатстваха трима, двама се отказаха (по лични причини) и един студент е в Япония в момента. Тези, които отказаха

стипендията си за МЕХТ през 2020 г. поради лични причини, получиша шанс от МЕХТ да преминат през по-лесен процес на подбор през 2021 г.

Условията за стипендии през 2020/2021 г. вече са обявени от японското посолство в България и процесът на подбор в Софийския университет също вече стартира.

3.4.5 Лични причини

Освен гореспоменатите причини студентите изтъкват и други причини от всякакъв сорт за нежеланието си да кандидатстват за обучение в чужбина. Авторът реши да ги обедини под „лични причини“, тъй като произходът им варира от „страх от летене“ до „алергии към морски дарове“. И все пак, някои от причините са тясно свързани с японския начин на живот и общество и студентите трябва по-скоро да бъдат поощрени, че знаят и забелязват подробности като „непознаване на японския начин за изхвърляне на боклук“ или „неумение да говорят уважителен японски с възрастни хора“. Ако студентите наистина се притесняват от последното, аз лично ги намирам за повече от готови и заслужаващи да прекарат една пълноценна година обучавайки се в японски университет.

4. Заключение

След като разгледа всички видове японски стипендии в България и идентифицира причините за по-малкия брой кандидати за обучение в Япония, авторът разглежда детайлно тези причини и дава решения за засилване на мотивацията на студентите японисти за кандидатстване за стипендии.

4.1.1 МЕХТ стипендии

Катедра „Японистика“ в Софийския университет ще започне да предлага курсове, насочени към подготовка за изпита за стипендия МЕХТ и интервюта, които се провеждат в посолството на Япония. Една по-задълбочена комуникация с Културен отдел на посолството и (ако е възможно) преминаване през формата на изпита и интервюто може да дадат ценна информация и по-добра подготовка на студентите, които нямат самочувствие да се подготвят сами.

4.1.2 Междууниверситетски споразумения

Студентите трябва да бъдат своевременно информирани, че е необходимо да притежават сертификат за владееене на японски език N2, преди да кандидатстват за програмата. Тъй като международният изпит за ниво на владееене на японски език се провежда само веднъж годишно в България (и беше отменен през 2020 г. поради пандемията), за тях е важно да планират предварително явяването си. Екипът на катедра „Японистика“ ще назначи отговорник – преподавател, който ще подпомага студентите в кореспонденцията им с японски университети. Информацията относно размера на стипендията и цената на самолетния билет (при евентуално наложено самостоятелно закупуване) ще бъде точно предоставяна.

4.1.3 Продължителност на престоя в Япония: подробно въведение в „истинска“ Япония и японските университети, за да се запознаят студентите с условията и да знаят какво да очакват

Важността, необходимостта, продължителността и целта на различните програми за обучение в Япония трябва да бъдат обяснени и обсъждани със студентите в детайли на редовни (месечни) срещи. Катедра „Японистика“ трябва да предлага дисциплини, посветени както на традициите, така и на съвременния японски език и култура, представящи Япония като съжителство на „старо и ново“ (Bungo vs Cool Japan). Средата в университета трябва да бъде близка до тази в японските университети: начини за комуникация с професори и състуденти, правила (поздрави, отсъствия) и т.н.

4.1.4 КОВИД-19 и лични причини

Студентите, които са се завърнали от обучение в Япония, трябва да правят подробни презентации и да споделят своя опит с бъдещите кандидати за стипендии, като тези срещи трябва да бъдат последвани от сесии с въпроси и отговори.

Актуализация на КОВИД-19 политиката в Япония и стипендии МЕХТ трябва да се предоставят редовно от посолството на Япония в България.

Всички лични опасения трябва да бъдат внимателно адресирани и значението на програмите за бъдещо професионално развитие трябва да бъде постоянно подчертавано.

БИБЛИОГРАФИЯ

Дичев 2013: Дичев, Т. Началото – за първостроителите на българската японистика. – В: България Япония Светът. София: УИ „Св. Кл. Охридски“ // Dichev 2013: Dichev, T. Nachaloto – za parvostroitelite na balgarskata yaponistika. – V: Bulgaria Yaponia Svetat. Sofia: UI „Sv. Kl. Ohridski“

Ivanova, Zhivkova 2021: Ivanova T. and Zhivkova S. Coronavirus Revitalizing the Concept of Community: Playing “Among Us” As a Tool For Overcoming the Dangers of Continuing Lockdown – The Case Of 4th Year Bachelor Degree Students Of Japanese Language: submitted to INTED2021, 15th annual International Technology, Education and Development Conference, 8–9 March, 2021

Petkova 2015: Petkova G. Challenges and Perspectives: Japanese Studies in Bulgaria – In: Japanese Studies around the World 2015: Contemplating the Humanities through Japanese Studies. pp. 164–173.

Zhivkova, Nikolova 2018: Zhivkova S. and Nikolova V. A New Age in Development of Japanese Understanding of Interaction between Japan and the West (Since Meiji until Today) (in Russian) – In: Japan: 150 Years of Meiji Restoration, pp. 686–689, St. Petersburg, Art-Press, 2018.

Цигова 2013: Цигова, Б. Постигнато и предстоящо, – В: България Япония Светът. София: УИ „Св. Кл. Охридски“ // Tsigova 2013: Tsigova, B. Postignato i predstoyashto, – V: Bulgaria Yaponia Svetat. Sofia: UI „Sv. Kl. Ohridski“

Petkova, Zhivkova, Nikolova, Ivanova 2019: Petkova G., Zhivkova S., Nikolova V., Ivanova T. Identifying Challenges to Foreign Language Education and Designing a Strategy for the Future Development of Japanese Studies at Sofia University, Bulgaria – In: ICERI2019 Proceedings 12th annual International Conference of Education, Research and Innovation Seville, Spain. 11–13 November, 2019. ISBN: 978-84-09-14755-7 / ISSN: 2340-1095 doi: 10.21125/iceri.2019 Publisher: IATED.

[7] Embassy of Japan in Bulgaria Website, Last retrieved on January 13th, 2021, https://www.bg.emb-japan.go.jp/itpr_bg/jap_state_scholarships.html